

Bankrot nacionalnega interesa v pivovarni

NENAD GLÜCKS foto: **PRIMOŽ LAVRE, BOBO**
 nenad.glucks@reporter.si

Prodaja Pivovarne Laško je v sklepni fazi, nekdanji predsednik uprave Boško Šrot bo skoraj deset let preživel za zapahi, ostaja pa vprašanje (odškodninske) odgovornosti nekdanjega dolgoletnega prvega človeka pivovarne Toneta Turnška. Ta je ob vseh rabotah Šrota kot njegov nadzornik gledal stran.

Tone Turnšek, dolgoletni predsednik uprave in nadzornik v Pivovarni Laško, je v družbi sledil »nacionalnemu interesu v gospodarstvu«, katerega veliki zagovornik je nekdanji predsednik Milan Kučan. Sadova te politike sta bila Boško Šrot in ogroženi obstoj pivovarne.

Page: 44

Reach: 23000

Country: SLOVENIA

Size: 1890 cm2

2 / 4

Avgusta 2001 je Pivovarna Laško na čelu s predsednikom uprave Tonetom Turnškom kupila četrtinski delež delnic Pivovarne Union kot začetek snovanja slovenskega pivovarskega holdinga. Tedaj je Turnšek razlagal, da bi bil slovenski holding pijač dovolj velika multinacionalka za srednje-evropske razmere. Po večletni bitki za prevzem Uniona z belgijsko multinacionalko Interbrew so leta 2005 zmagali, tudi s pomočjo države. Z zgodbo o nacionalnem interesu v gospodarstvu so pod svoje okrilje poleg Pivovarne Laško in Pivovarne Union pridobili še Radensko, Fructal, Vital, postali so lastniki Dela in Večera in solastniki Mercatorja. Toda 14 let po začetku Turnškove zgodbe o slovenskem holdingu pijač je v sklepnih fazah prodaja osrednje družbe – Pivovarne Laško. Zavezujoče ponudbe za nakup 51-odstotnega deleža Pivovarne Laško je oddala pet ponudnikov, poleg nizozemskega pivovarniškega velikana Heinekena še štirje skladi – Mid

Europa, CVC Capital Partners, Kohlberg Kravis Roberts in Bain Capital. V letih pred zadnjim poglavjem je Pivovarna Laško prodala Fructal, Radensko, Mercator, Večer, trenutno prodajajo Delo. Nacionalni interes je bankrotiral, tako se je skoraj zgodilo tudi s Pivovarno Laško po uničujočem menedžerskem prevzemu Turnškovega izbranca za naslednika Boška Šrota, katerega bi moral kot nadzornik nadzorovati, pa svojega dela ni opravil.

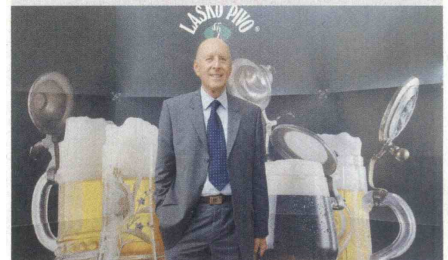
Gledal stran

Zame je prodaja Pivovarne Laško velika bolečina, mislim, da je to strašanska napaka, je pred desetimi dnevi za *Odmeve* na TV Slovenija izjavil Turnšek, ki je pivovarno vodil kar 25 let, vse do upokojitve leta 2005. Posredno po slabi banki (DUTB) je največja lastnica pivovarne država, ki tudi koordinira prodajni konzorcij, toda zanj bo s prodajo konec domačega imperija pijač – »vse, kar smo gradili desetletja,

Leta 2001 se je začela Turnškova zgodba o slovenskem holdingu pijač, zdaj je močno zadolžena Pivovarna Laško v sklepnih fazah prodaje tujcem.

se zdaj uničuje«. Toda pri tem bi se lahko vprašal, kolikšna je njegova odgovornost, saj je sedanji težak položaj Pivovarne Laško, ki je še vedno zadolžena za več kot 200 milijonov evrov, predvsem posledica uničujočega menedžerskega prevzema Boška Šrota. Slednjega pa ni na čelo družbe pred desetimi leti pripeljal nihče drug kot Turnšek. Ne le to, od leta 2006 do 2010 je bil član nadzornega sveta (zadnje leto predsednik), moral bi bedeti nad tem, kaj z družbo počne prvi človek Šrot. Toda v pogovoru za TV Slovenija ni želel

Ustanovni član Foruma 21

Turnšek niti zdaj ne obžaluje odločitve, da je za svojega naslednika predlagal Boška Šrota.

Tone Turnšek se je rodil leta 1940 v Rečici pri Savinji v kmečki družini. Po diplomu na ljubljanski biotehnični fakulteti se je v Pivovarno Laško zaposlil 1965 in napredoval stopničko za stopničko, sprva je bil tehnolog, vodja proizvodnje, tehnični direktor, vodenje pa je prevzel leta 1979. Za naslednika si ga je izbral Jože Stanič, kasnejši predsednik uprave Gorenja. Pivovarna je v naslednjih letih postala največji proizvajalec piva v nekdanji Jugoslaviji, uvajali so nove tehnologije. Znan je po tem, da je veliko vlagal v razvoj Rokometnega kluba Celje Pivovarna Laško, bil je priljubljen v takojšnjem okolju. Je predstavnik »old boysov« oziroma rdečih direktorjev, kot jih je imenoval dr. Jože Mencinger. Po upokojitvi leta 2005 je ostal prisoten v Pivovarni Laško kot nadzornik, enako funkcijo je imel tudi v družbi Istrabenz. Pod njegovim vodstvom je Pivovarna Laško v vojni za Pivovarno Union s pomočjo države v imenu nacionalnega interesa premagala Interbrew. Leta 2004 je bil med ustanovnimi člani Kučanovega Foruma 21, prijateljuje z Zoranom Jankovičem, Franjem Bobincem, Jožetom Staničem. Leta 2010 je bil na srečanju Foruma 21, na katerem so razpravljali o vlogi bank pri oživiljanju gospodarstva, zanj je Forum 21 družba uglednih kulturnikov in gospodarstvenikov. Leta 1998 je bil na lokalnih volitvah na listi LDS izvoljen za občinskega svetnika občine Laško. Boška Šrota je za svojega naslednika na mestu prvega človeka Pivovarne Laško izbral z besedami, da »zna gledati na nekatere stvari bolj napredno in bolj moderno«.

Page: 44

Reach: 23000

Country: SLOVENIA

Size: 1890 cm2

3 / 4

komentirati ničesar v zvezi s Šrotom, prav tako nič o Igorju Bavčarju, ki je bil prek Istrabenza povezan s Šrotom. Turnšek je vsa leta gledal stran od Šrota, čeprav je bil vrhunec njegovega prevzema v letih 2007, 2008 in 2009, ko je s krediti bank in posojilnimi pogodbami med družbami znotraj skupine Pivovarne Laško postal njen največji lastnik. Za svoje rabote pri menedžerskem prevzemu je bil pred nekaj meseci na ljubljanskem okrožnem sodišču obsojen na štiri leta in dva me-

Boško Šrot je bil zaradi zlorabe položaja pri lastninjenju skupine Pivovarne Laško obsojen na štiri leta in dva meseca zapora, a Turnšek pravi, da kot nadzornik ni vedel, kaj so dogaja.

Dolžnost skrbnega gospodarstvenika

Nadzornik škodnih dogodkov ne more preprečiti, lahko pa jih odkrije in prepreči nadaljnjo škodo, pravi dr. Miha Juhart.

Po besedah dr. Miha Juharta s Pravne fakultete v Ljubljani je izhodišče zakonsko določene odgovornosti članov nadzornega sveta, da odgovarjajo, če niso ravnali kot dober gospodarstvenik. Podana mora biti vzročna zveza med opustitvijo njihove skrbnosti dobrega gospodarstvenika in nastalo škodo, kar se presoja v vsakem posamičnem primeru. Do škode mora priti zaradi opustitve njihovega nadzora, če bi lahko preprečili škodo, pa tega niso storili, so odgovorni. Ker poslovne poteze vleče uprava družbe, nadzornik škodnih dogodkov ne more preprečiti, lahko pa jih kasneje odkrije in prepreči nadaljnjo škodo. Zaradi tega se redko zgodi, da uprava in nadzorniki odgovarjajo za iste zadeve, odškodninska odgovornost uprave sama po sebi še ne pomeni tudi odškodninske odgovornosti nadzornikov, pri njih je stvar dokazovanja, ali so ravnali kot skrben gospodarstvenik. Ker je njihova presoja odvisna od podatkov, bilanc, ki jih predloži uprava, je zoper njih vloženih manj tožb kot proti upravam. Vlaganje izredno visokih, milijonskih tožb zoper uprave in nadzornike se Juhartu ne zdi smiselno, če v primeru dobljene tožbe ni mogoče pričakovati poplačila, saj take tožbe povzročajo dodatne stroške zaradi visokih sodnih taks in stroškov za odvetnike.

seca zapora, skupaj z obsodbo v zadevi Istrabenz (pet let in deset mesecev zapora) znaša kazen devet let in devet mesecev. Česa Turnšek pri Šrotu ni videl oziroma ni hotel videti? Da je po verigi podjetij Atka Prima, Kolonel, Center Naložbe in na koncu Infond Holding prevzel Skupino Laško, pri čemer je ta s posojili Šrotovim družbam sama financirala svoj prevzem, za stomilijonska posojila pri bankah pa je Infond Holding zastavil kar delnice Pivovarne Laško, torej prevzete družbe, ki so jih banke kasneje zasegle.

Odškodninska odgovornost

Medtem ko je tožilstvo kazensko preganjalo Šrota, je zadolžena Pivovarna Laško pod vodstvom Dušana Zorka zoper njega vložila odškodninsko tožbo v višini 13 milijonov evrov za povzročeno škodo med menedžerskim prevzemom. Podlaga zanjo je zakon o gospodarskih družbah, ki določa, da so člani vodenja ali nadzora solidarno odgovorni za škodo, ki je nastala zaradi kršitve njihovih nalog, razen če dokažejo, da so pošteno in vestno izpolnjevali svoje dolžnosti. Ker določba omenja tudi člane nadzora, pomeni, da to velja tudi za nekdanjega Šrotovega nadzornik Toneta Turnška. Zakaj sedanja uprava ni vložila odškodninske tožbe zoper njega? Iz Pivovarne smo na to vprašanje prejeli naslednji odgovor: »Na podlagi sklepa skupščine delničarjev je Pivovarna Laško vložila odškodninske tožbe zoper odgovorne osebe v večstopenskem dejanskem koncernu.«

V društvu **Mali delničarji** Slovenije pod vodstvom Rajka Stankoviča so že leta 2010, ko so zahtevali nepreklicni odstop Turnška z mesta predsednika nadzornega sveta Pivovarne Laško, to utemeljili z besedami, da je soodgovoren za finančni polom v Šrotovem času, to so tudi specificirali. Odgovoren da je za vzpon in neracionalno poslovanje Šrota, ki ga je vseskozi nadziral in ni pravočasno ukrepal, prav tako je odgovoren za čezmerno zadolženost Skupine Laško, ki je nastala zaradi

menedžerskega prevzema Šrota. Očitati so mu še, da je odgovoren za nezakonitosti pri odprodaji premoženja, tako nepremičnin kot finančnih naložb, sokriv naj bi bil tudi za odpravnino za Boška Šrota (ta je z mesta predsednika uprave na pritisk nadzornega sveta in bank upnic odstopil julija 2009) v višini 152 tisoč evrov. Hkrati z njegovim odhodom je skupščina družbe Delo s položaja predsednice upravnega odbora razrešila njegovo izvajalko Andrijano Starina Kosem.

Enaka zgodba v Istrabenzu

Toda Turnšek ni bil sporni nadzornik samo v Pivovarni Laško, ampak tudi drugi neuspešni prevzemni zgodbi – v Istrabenzu: za člana nadzornega sveta je bil imenovan leta 2005, odstopil pa je šele novembra 2008. Mediji so že maja 2008 poročali, da Igor Bavčar po družbi FB Investicije, ki je bila lastnik Maksime Holdinga, ta pa največja lastnica Istrabenza, lastniško prevzema to družbo. Turnšek je očitno tudi pri tem gledal stran, z mesta nadzornika je odstopil šele pol leta kasneje, a ne zaradi Bavčarjevega menedžerskega prevzema, pač pa, ker se ni strinjal s prodajo Droge Kolinske v lasti Istrabenza.

Pri društvu **Malih delničarjev** Slovenije so konec leta 2009 predlagali, da bi skupščina Istrabenza obravnavala njihov predlog za vložitev odškodninskih tožb zoper nekdanjega predsednika uprave Bavčarja in nekdanjih nadzornikov, predvsem predsednika Janka Kosmine, pa tudi drugih. Kot se spominja njihov predstavnik Stankovič, je Petrol kot največji lastnik Istrabenza tedaj podprl ta njihov predlog, toda v zadnjem trenutku ga je tedanji predsednik uprave Petrola Aleksander Svetelšek umaknil. Glede odgovornosti Turnška za dogajanje v Pivovarni Laško pa Stankovič meni, da je vedel za vse, kar je počel Šrot, žaljiva se mu zdi domneva, da Turnšek ni nič vedel. Problem pri družbah je bil v tem, da so si uprave same izbirale nadzornike, šlo je za prijateljske vezi, malo nadzornikov je bilo neodvisnih, trdi Stankovič.

Page: 44

Reach: 23000

Country: SLOVENIA

Size: 1890 cm2

4 / 4

Klavdija Turnšek, Gregor Turnšek (Laško)

Darja Turnšek (Celje)

Tone Turnšek, Zinka Turnšek (Laško)

Malomarnost brez naklepa?

Tožilec specializiranega državnega tožilstva Jože Kozina, ki je uspešno vodil pregon zoper Šrota in Bavčarja do visokih zapornih kazni, je po sodbi v zadevi Istrabenz dejal, da se bodo še velikokrat srečali na sodišču, ker člani nadzornih svetov ne opravljajo svojega dela. »To, kar je počel nadzorni svet Pivovarne Laško, je sramota«, so bile njegove besede. Zanimalo nas je, zakaj ni kazensko preganjal tudi Turnška (in drugih nadzornikov), toda, kot pravi, je eno malomarnost, drugo pa naklep. Za naklep je treba dokazati, da so bili udeleženi pri nekem poslu in so nalašč prizrli škodljive posledice. Nadzorni svet je na sejah dobil dokumentacijo od uprave, vprašanje je, kaj je iz nje sploh razvidno. Po nje-govem bi morali biti nadzorniki bivši direktorji (Turnšek, op. p.), ki poznajo poslovanje družb, razumejo bilance in vedo, kako se izvajata morebitni gospodarski kriminal oziroma poslovne mahinacije.

Glede nadzorstvene funkcije Turnška je dejal, da bi ta težko nasprotoval Šrotu, ker ga je on pripeljal na ta položaj. Turnšek je v kazenskem postopku zoper Šrota na sodišču kot priča obrambe razložil, da se mu ni zdelo nič spornega pri menedžerskem prevzemu, saj so to tedaj počeli vsi. Sporno je, če se krediti plačajo iz premoženja prevzete družbe, pravi Kozina. Meni, da se nadzorniki v Pivovarni Laško niso zavedali, kaj se dogaja, bili naj bi zavedeni z bilancami, vrednotenje premoženja Infond Holdinga je bilo lažno.

Ničesar ne obžaluje

Turnšek nam je na vprašanje, zakaj ni učinkovito nadziral Šrota, pojasnil, da je v času, ko je bil še on predsednik uprave, de-

lal dobro (Šrot je bil vodja pravnega sektorja), po letu 2005 pa ne ve, saj je bil upokojen. Od tedaj ni več hodil v pivovarno, s Šrotom se ni srečeval, trdi, sicer pa ga ne zagovarja. Kljub temu je za STA izjavil, da ne obžaluje svoje odločitve, da je prav on za naslednika predlagal Šrota. Kot nadzornik pa menda ni bil seznanjen z menedžerskim prevzemom, o tem menda ni vedel nič, v nadzornem svetu jih je zanimala proizvodnja in prodaja. Glede verige Šrotovih družb je vedel le toliko, kolikor se je seznanil iz medijev, nam je odvrnil. Pri tem bi lahko dodali, da je bilo že to dovolj, da bi moral videti pot v polom, v katerega je vodil Šrotov način menedžerskega prevzema z izčrpanjem Skupine Laško. Na koncu je pribil, da se ne čuti odškodninsko odgovornega, ker »ni imel nič zraven«.

Sin in hči

Ko je bil Turnšek predsednik uprave in kasneje, ko je bil nadzornik, so se pojavljala vprašanja, ali imata od tega korist njegov sin Gregor in hči Darja. Leta 2005 je pojasnil, da sin res uvaža čips v Slovenijo, vendar je delež prodaje Mercatorju (Pivovarna Laško je bila so-lastnica) zanemarljiv. Podjetje Europet za distribucijo alkoholnih in brezalkoholnih pijač Gregorja Turnška je slo lani v stečaj, potem ko so mu povprečni letni prihodki z okoli deset milijonov evrov v letu 2013 upadli na slabe tri milijone. Ko je bil oče direktor Pivovarne Laško, tako trdi, z njo ni posloval, pač pa je z Mercatorjem kot distributer energijske pijače Shark. Toda to je trzil pri vseh slovenskih trgovcih – Sparu, Tušu, Lencercu ... Z Mercatorjem je imel okoli 30 tisoč evrov letnega prometa, to je bilo le tri odstotke vsega letnega prometa družbe. Za sestro Darjo pa je dejal, da ni nikoli poslovala s Pivovarno Laško ali Mercatorjem, niti ni bila lastnica kakšnega podjetja.

Med prijatelji

Govorili smo z ekonomistom dr. Matejem Lahovnikom, članom nadzornega sveta Mercatorja, ki vprašanja odškodninske odgovornosti nadzornikov v primeru Pivovarne Laško ni komentiral, saj zadev ne pozna natančno, pojasnil pa je, zakaj se nove uprave redko odločijo tožiti bivše nadzornike. Sodni postopki namreč trajajo dolgo, izid je negotov, sodne takse so izredno visoke, prav tako odvetniške storitve. Pri nadzornikih je dokazovanje odškodninske odgovornosti še precej težje kot pri upravah, zdi se mu vprašljivo vlagati milijonske tožbe, če ni realno, da bi bila škoda dejansko izplačana. Kot nadzornik se zaveda zakonskih obveznosti, v preteklosti pa je bil v slovenskem gospodarstvu problem, ker so uprave družb velikokrat vplivale na imenovanje nadzornikov. Vodstva družb in nadzorniki so bili v prijateljskih odnosih, zaradi česar nadzorniki niso opravili svojega dela, posebno pri menedžerskih prevzemih. To se ne more dogajati, če je družba v lasti strateškega lastnika, tedaj ni prepletanja vezi med nadzorniki in upravo. V Mercatorju vsak opravlja svojo nalogo – uprava, nadzorniki in lastnik (Agrokor), poudarja Lahovnik. Včasih je za slabo delo nadzornikov krivo tudi neznanje, večja možnost, da deluje uprava v skladu s svojimi interesi in ne z interesi lastništva, je v družbah z razpršenim lastništvom.

Prazni izgovori

Nekdanji graditelj Pivovarne Laško Turnšek zdaj zama tarna, da je prodaja strašanska napaka, saj je pot do nje tlakovala njegova popolnoma napačna odločitev, da je izbral Boška Šrota za svojega naslednika. Takrat res ni mogel vedeti, kaj bo Šrot počel v prihodnje, toda kasneje bi kot njegov nadzornik moral povzdigniti glas zoper škodljiv menedžerski prevzem in narediti vse v korist družbe, vključno z zahtevno po Šrotovem odstopu. Da ni vedel, kaj se dogaja, prav tako ni noben izgovor – kot nadzornik in bivši predsednik uprave je bil dolžan vedeti. ■